

DEBRECENI EGYETEM

TELENKÓ BAZIL MIHÁLY

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÁPLÁLKOZÁSKULTÚRÁJÁNAK DIMENZIÓI

HUNGARIKUMKUTATÁS

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

Kelet és nyugat között

1596 Breszti Unió

„A ferrara-firenzei uniós zsinaton *Iszidorosz*, az utolsó görög származású kijevi metropolita aláírta az uniós okmányt, s az uniót a lengyel-litván uralom alatt álló Kijevben 1442: sikerült kihirdetnie. Az egység egy időre helyre is állt. Amikor Moszkvában is kihirdette az uniót, Vaszilij nagyherceg börtönbe záratta. A lengyel-litván korszak ort. pp-eit a 16. sz. végén a jezsuiták megnyerték az unió eszméjének. 1596: a kijevi metropolia 2 pp-e maguk és pp-társaik nevében Rómában, VIII. *Kelemen* p. előtt letették a kat. hitvallást. Az uniót 1596: a breszti zsinaton mondták ki. Ezután megalakult a kijevi egyesült metropolia; ennek feje azonban a Kijev környéki kozákok ellenállása miatt nem maradhatott Kijevben. Azokat a főpapokat, akik nem jelentek meg, háromszor a zsinat elé idézték, s akik a harmadik felszólításra sem jelentek meg, v. megjelenve elzárkóztak az uniótól, azokat kiközösítették a katolikus egyházból.

A 17-18. sz: ukrán, galíciai, fehér orosz püspökök, papok és hívek tömegei csatlakoztak a Breszti unióhoz (

A 18. sz: a kijevi egyesült metropolia híveinek száma kb. 12 mill. volt.

A breszti uniót 1946-ban a Lvovban tartott zsinaton bontották fel, s a görögkatolikusokat visszakeresztelték az ortodoxiába. „

(Magyar Katolikus Lexikon)

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

1646 április 24. Ungvári unió

„a görög keleti (ortodox) papság csatlakozásása Rómához. – Homonnai Drugeth János országbíró (1636–45) özvegye, Jakusics Anna ösztönzésére Petrovics Péter Partén a ruszin papokat az unió eszméjének megnyerte. Testvére, Jakusics György egri pp (1642–47) Ungváron tárgyalt a környékbeli ruszin papokkal az egységről, s megállapodtak az unió föltételeiben.

- 1) A keleti szertartás teljes egészében sértetlen marad;
- 2) Az egyesültek püspökeit a papok szinódusa választja, az Apostoli Szentszék pedig megerősíti;
- 3) Az egyesült papság megkapja mindazon egyházi és világi kiváltságokat, melyekkel a latin szertartású papság rendelkezik 1646. IV 24: az ungvári várban 63 lelkész a katolikus hitvallás után egyesült Rómával.

1649: csatlakozott az unióhoz Ung, Sáros, Abaúj, Torna, Szepes, Gömör és Felső-Zemplén egész görög szertartású papsága.

A máramarosi parókiákat 1652-től az erdélyi fejedelmek által kinevezett unió-ellenes ortodox püspökök kormányozták. Ez az ún. Máramarosi Ortodox Püspökség 1733-ig állt fenn, de papjai, kevés kivétellel, már 1721: egyesültek Rómával.”

(Magyar Katolikus Lexikon)

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

Kulturális kontaktzóna

„ Az emberek az elődök, a vallás, a nyelv, a történelem, az értékek, a szokások és intézmények fogalmaival határozzák meg magukat. Kulturális csoportokkal azonosulna: törzsekkel, etnikai, vallási, közösségekkel, nemzetekkel, és, a legtágabb szinten civilizációkkal. (...)

Csak akkor tudjuk, kik vagyunk, ha azt is tudjuk, kik nem vagyunk, sőt gyakorta csak akkor, ha azt is tudjuk, kik ellen vagyunk.”

(Samuel P. Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása.)

Keményfi Róbert: A kisebbségi tér változatai

Forrás: Molnár G. 1998. 24. (Huntington 1993.; 1996 nyomán)

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

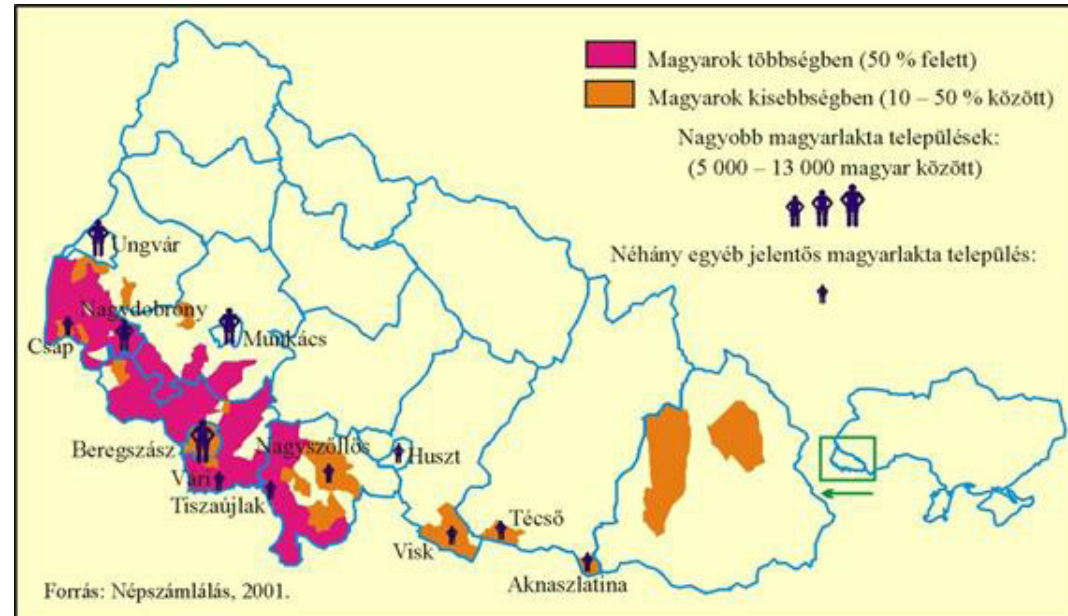
Kulturális kontaktzóna

Görög katolikusok Köztes-Európában 1910

Keményfi Róbert: A kisebbségi tér változatai

Forrás: Pándi L. 1997. 31.

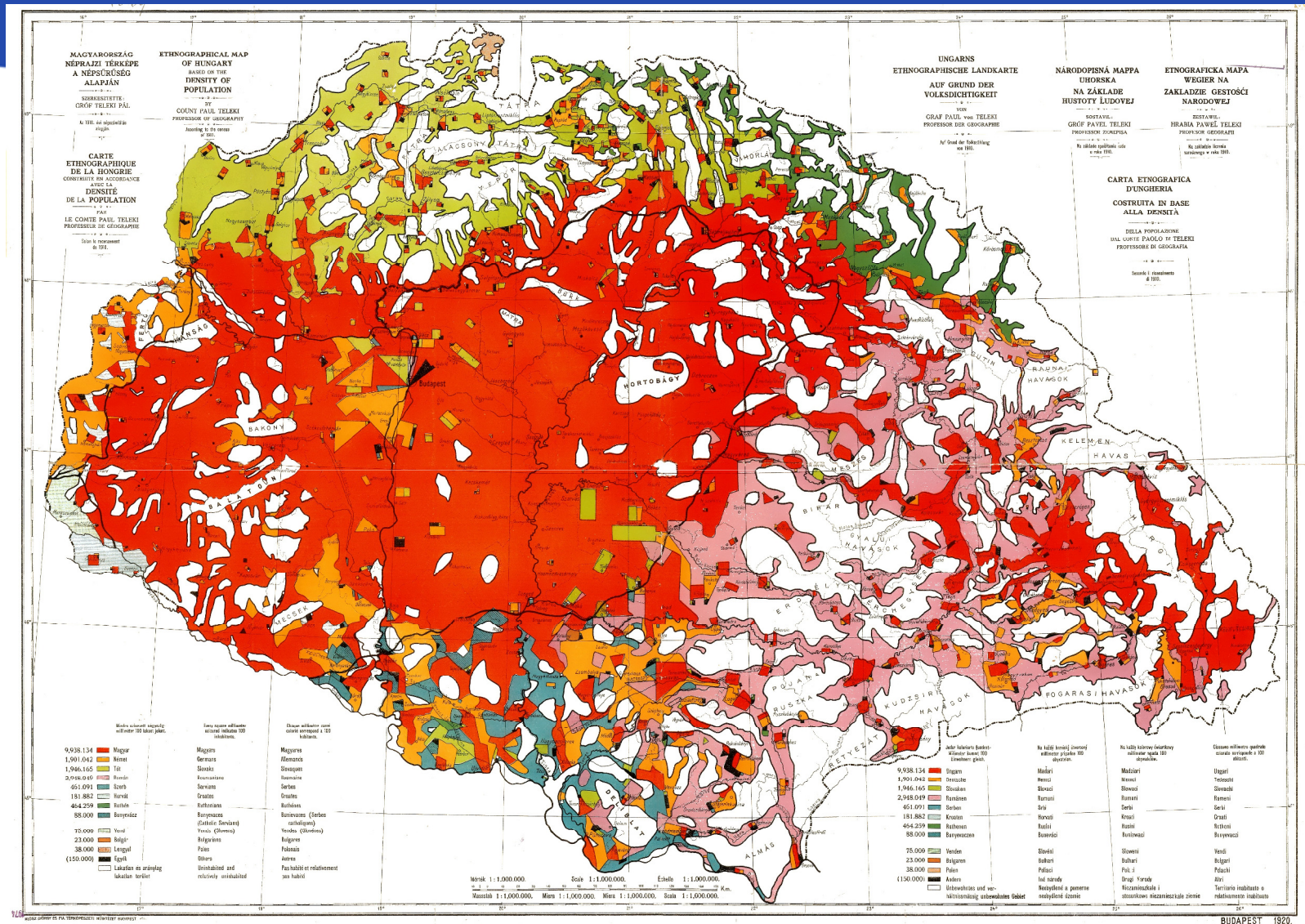
10.5. ábra. A magyar etnikai terület Kárpátalján (2001)

Dr. Tóth Antal: Magyarország és a Kárpát-medence regionális társadalomföldrajza

(2011)

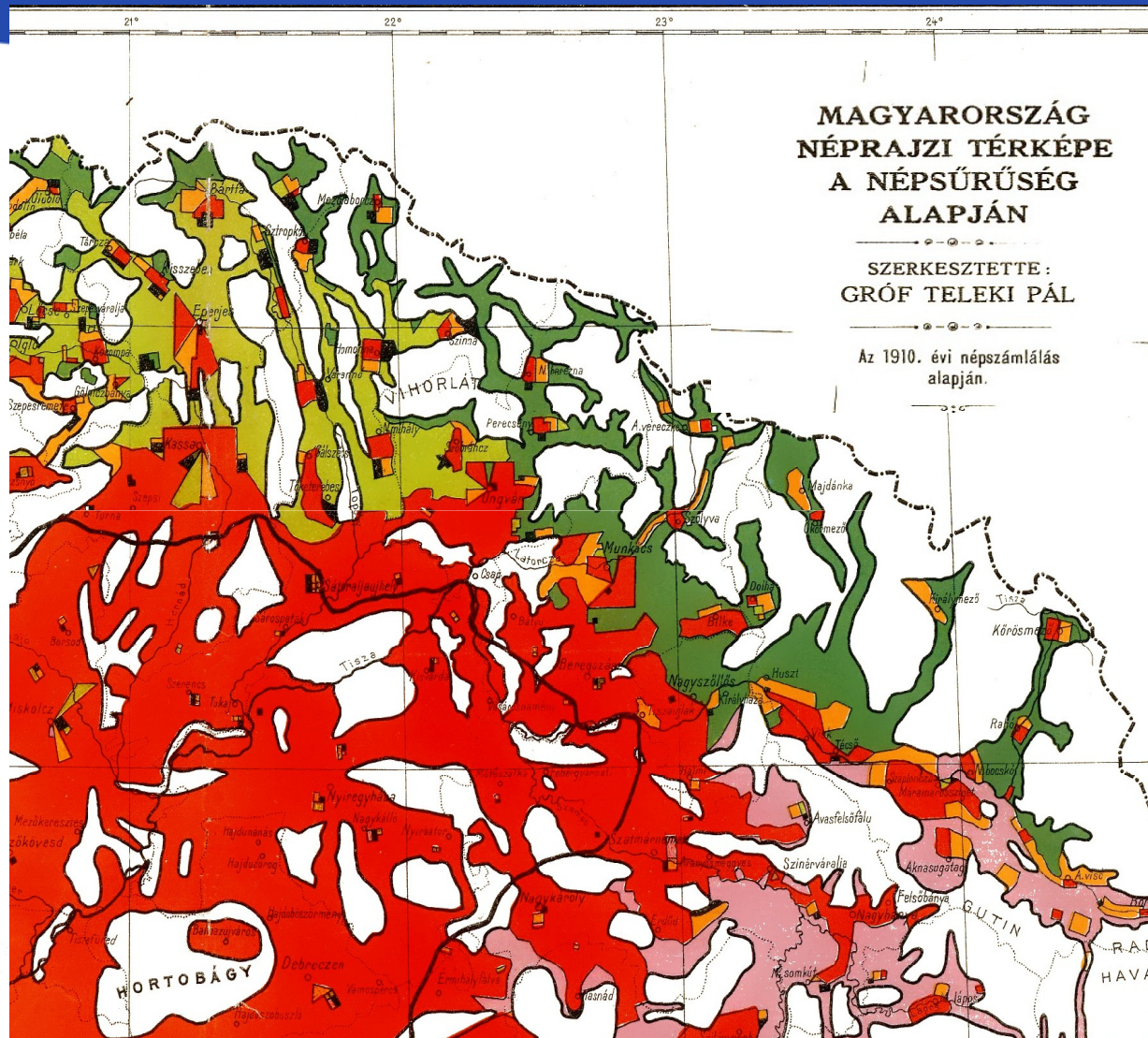

A Kárpát-medence népei

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

Északkelet Magyarország

I

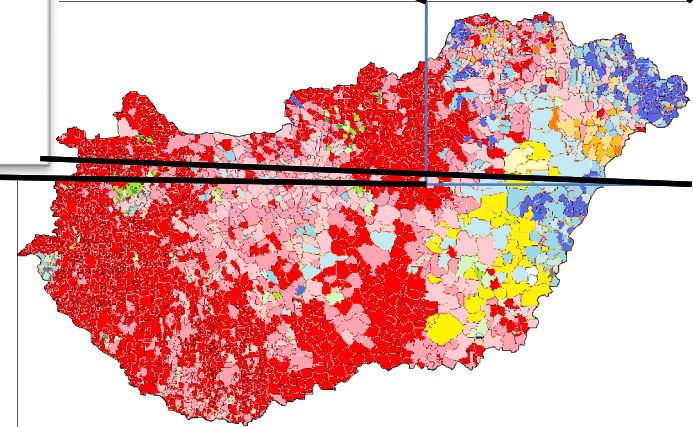
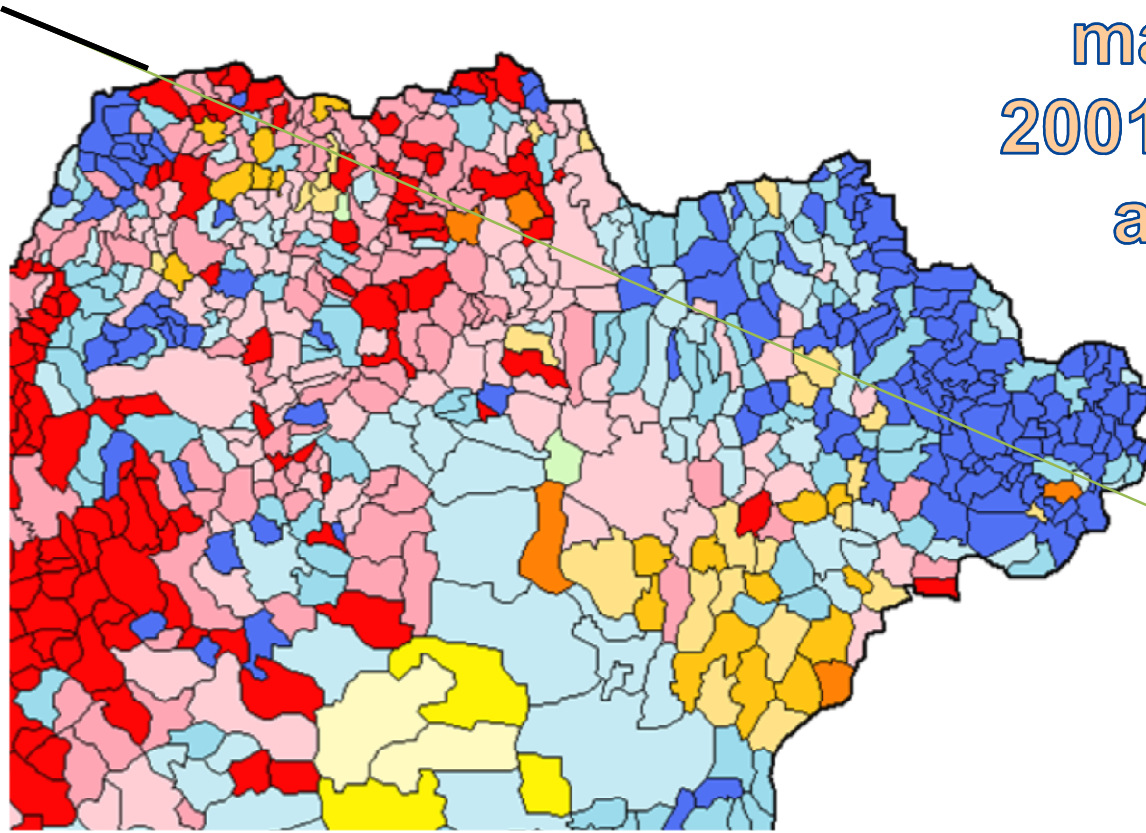
Minden színezett négyszög-
milliméter 100 lakost jelent.

9,938.134		Magyar
1,901.042		Német
1,946.165		Tót
2,948.049		Román
461.091		Szerb
181.882		Horvát
464.259		Ruthén
88.000		Bunyevác
75.000		Vend
23.000		Bolgár
38.000		Lengyel
(150.000)		Egyéb
		Lakatlan és aránylag lakatlan terület

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

Görögkatolikusok magyarországon a 2001-es népszámlálási adatok tükrében

„A legnagyobb vallási csoportok Magyarországon. A piros és a rózsaszín színezésű területek a **római katolikus**, a kék a **református**, a zöld az **evangélikus**, a barna vagy narancssárga a **görög katolikus** többségű településeket jelölik, míg a citromsárga szín azon településeket, ahol a lakosság többsége **vallási közösséghez nem tartozónak** vallotta magát. A térkép a 2001-es népszámlálás adatai alapján készült.”

https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_n%C3%A9pess%C3%A9g%C3%A9nek_val%C3%A1si_megoszl%C3%A1sa

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

A vallástörténészek polémiáinak sorában a magyar görögkatolikusság kontinuitáskérdése évtizedek óta vitatott kérdések körét alkotja. Abban viszont alapvető konszenzus van, hogy a magyarországi görögkatolikusság több más nemzet görögkatolikusságával évszázadokon keresztül együtt élve, számos ponton hagyományelemeik cserélődése révén átfedéseket mutatnak.

(Ruszinok, szerbek, románok)

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

**1965. november 19.
Szent Péter Bazilika – Vatikán**

Először hangzik fel magyar nyelven Aranyszájú Szent János liturgiája Dudás Miklós hajdúdorogi megyéspüspök vezetésével a Szent Péter Bazilikában.

Az identitás keresésében fontos állomást jelentette a II Vatikáni Zsinat, amely támogatja a közösség nyelvén történő liturgiák végzését.

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

Ennél talán még markánsabb útmutatást kap a magyar görögkatolikus egyház, a rítusvilágának gyakorlása terén II. János Pál Pápanak az a szemlélete, amelyet először az „Orientale Lumen” buzdításban fogalmaz meg. Ebben kifejezetten kéri a keleti katolikus egyházakat, hogy térjenek vissza a bizánci hagyományaikhoz.

Orientale Lumen II. János Pál pápa apostoli levele XIII. Leó pápa A keletiek méltósága kezdetű apostoli levele centenáriumának alkalmából. 1995. május 2. (<http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=251>)

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

A magyar görögkatolikus egyház, az elmúlt évszázad során, mind a vallási, mind pedig a nemzeti identifikáció tekintetében gyakorlatilag folyton változó struktúrában létezett.

Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy a magyar népi vallásosságon belül a görögkatolikus nem alkot olyan letisztult, évszázados koherens hagyományokkal rendelkező rendszert, mint ami a római katolikus, református vallásos életet jellemzi. (Bartha E. 1999.15.)

Nem elhanyagolható ebben a politikai, ideológiai üldöztetés, a szekularizáció hátráltató hatása. A 20. század fejlődése, a globalizáció, a modernizáció, és a különböző migrációs hatások szemlátomást a kultúra befolyásoló tényezőivé váltak.

A MAGYAR GÖRÖGKATOLIKUSSÁG TÖRTÉNETI HÁTTERÉHEZ

Az átalakult társadalmi terek talán az ezredfordulóra valamelyest kiegyensúlyozott keretet biztosítanak a rítus és hitvilág zavartalan formavilágának kibontakozásához. De ahogy az ideológiai, és társadalmi helyzet az identitás formálódásának nyugodt kereteit adja, egy újabb nemzetiségi mozgalom válik relevánssá.

Nemzetiségek identifikációja

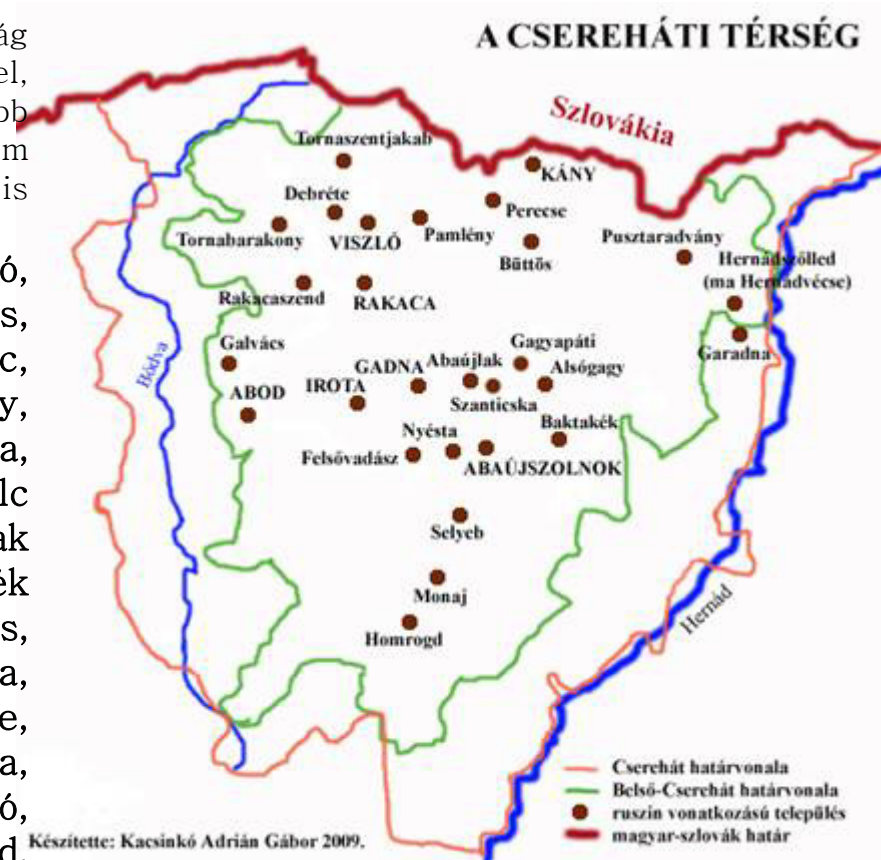
Az ősi gyökerek megkeresése többeket arra sarkal, hogy az elfeledett nemzetiségi, nagy általánosságban elsősorban a ruszinság identitását épp a görögkatolikus vallásosságán keresztül próbálja megtalálni.

Sasvári László a magyarországi ruszin görögkatolikus kutatása során a következő helységeket sorolja fel, melyekben volt az elmúlt 300 év folyamán jelentősebb ruszin lakosság. Mint írja „Listánk minden bizonnyal nem teljes, de kiemeltük azokat, melyek még ma is számításba jöhetnek a kutatás szempontjából:

Abod, Zemplénagárd, Ajak, Gagyapáti, Végardó, Rudabányácska, Tornabarakony, Baskó, Bekecs, Nyírbéltek, Büttös, Nyírcsászári, Dámóc, Beregdaróc, Debréte, Nyírderzs, Dubicsány, Fábiánháza, Filkeháza, Gadna, Alsógagy, Garadna, Nyírkáta (Gebe), Görömböly (ma Miskolc elővárosa), Nyírgyulaj, Homrogd, Érpatak (Hugyaj), Irota, Szuhakálló, Kány, Baktakék (Kéty), Hejőkeresztúr, Komlóska, Nyírlugos, Mikóháza, Mogyoróska, Monaj, Mucsony, Nyésta, Sajópálfalva (Pálfala), Opályi, Penészlek, Pere, Perecse, Sajópetri, Nyírpilis, Máriapócs, Rakaca, Sebely, Beregsurány, Abaújszántó, Tornaszentjakab, Abaújszolnok, Sajószöged, Sajóvámos, Viszló, Vitány, Boldogkőváralja, Nyírvasvári, Sátoraljaújhely, Abaújlak, Felsőzsolca.”

(*Paládi Kovács Attila és Veres László művei alapján*)

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

Kérdésfelvetés

A hungarikumkutatás, illetve a nemzeti és vallási kultúra összefonódásai kapcsán felvetődik az identifikáció kérdésköre:

- Az egyes kulturális elemek, mennyiben határozzák meg az egyén illetve egy csoport, egy nemzeti közösség identitását?
- A gasztronómia egyes elemeinek a használata, az arra vonatkozó ismeret, mennyiben képez egy idealizált koherens közösségi identitásképet?
- S ha ennek bizonyos együttállásai csoportkoherenciát hordoznak, azok a „közösségek” mennyiben tekinthetők egyes nemzet archetipikus, reprezentatív mintájának?

A keresztény világban a hétköznapiak és az ünnepek közötti átmenet tulajdonképpen egy évről évre ciklikusan ismétlődő rendszer, melynek normái egyházanként, olykor a közösség makro (egyházközségi) szintjén, illetve mikro szinten a család szintjén jól begyakorolt hagyományrendszeren alapul.

A görögkatolikus egyházban kétféle ünneprend van. Az ünneplés ideje szerint állandó – naptári naphoz kötött –, és változó ünnepi szerkezettel rendelkező napok. Ez utóbbi a hold fényváltozásához igazodva jelölik ki az ünnep idejét.

ÁLLANDÓ ÜNNEPEK

A görögkatolikus egyházi év szeptember 1-el kezdődik. Ekkor van az egyházi újév. (A magyar görögkatolikusság hagyományvilágában sem az egyházi sem pedig a népi vallásgyakorlatban nem kapcsolódik hozzá különleges szokás.)

Az év állandó ünnepeit 3 csoportot alkotnak:

- Az Istenszülő Szűz ünnepei
- Az Úr ünnepei
- Szentek ünnepei

Mindhárom ünneptípusnál megfigyelhető, hogy egyes ünnepek kapcsán az étkezési hagyomány jellegzetességeket mutat.

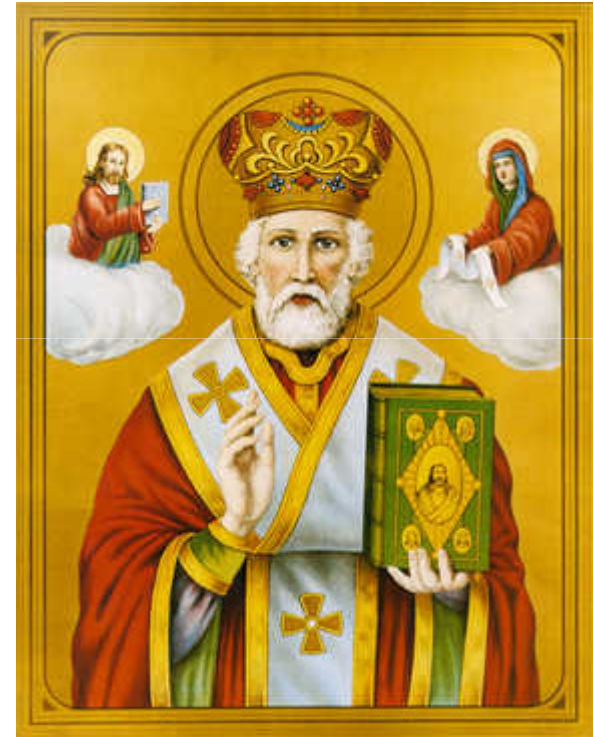
Karácsony és azt megelőző bűnbánati időszak.

A görögkatolikus egyház karácsonyi előkészülete november 15-én kezdődik, 40 nappal Karácsony előtt.

Bűnbánati időszak, böjtös napokkal (szerda, péntek)

Ennek az időszaknak az első jelentősebb ünnepe Szent Miklós Myra püspökének emlékünepe. (december 6)

- A keleti egyház védőszentje
- Ajándékozó, a szegények és gyermekek segítője.

ÁLLANDÓ ÜNNEPEK

„... 'Nyikolajka-jércék' (Gadna)...

Filkeházán tyúkot, tojást, szalonnát, vaját, túrórt hordtak a templomba, és a Szent Miklós képe előtti asztalra rakták. ...

Homrogon is ismert volt a csirkék ajándékozása, a szószék alatt voltak elhelyezve, s ott csipogtak az egész liturgia idején. Még babot és tojást is vittek. A természetbeni adományokon a pap, a kántor és a harangozó 4:2:1 arányban osztozott. A szokás az 1950-es évek táján maradt abba.

Rakacán diót, mákot is vittek a bab és a tojás mellett, ezek az életet jelképezik. A baromfi ajándékozás pedig azért történt, hogy a baromfi állományban ne legyen dögvész. Ha valaki nem vitt, s kipusztultak a tyúkjai, magát okolta, hogy miért nem vitt, és miért nem kérte Szent Miklós pártfogását. A liturgia végén a pap megáldotta az ajándékokat. Az osztozás itt is az előbbieken említett arányban történt.)

(Sasvári László: *Ruszin hagyományok görögkatolikusságunk néprajzában*. Budapest, 1996)

ÁLLANDÓ ÜNNEPEK

A karácsonyi böjt szabályai sok tekintetben hasonlítottak a nagyböjti hagyományokra. Régen ebben az időszakban sem tartottak hangos mulatságokat, esküvőket, lakodalmakat.

Az étkezési hagyományok is ennek megfelelően alakultak.

Kásafélék

Babból készült ételek

Aszalt gyümölcsfélék

Krumpli ételek (zsámliska)

Zsír helyett olajjal főztek.

Karácsony viliája (december 24.)

A kántáló gyermekek számára csemege volt a sütőtök.

A böjtös vacsora összetétele vidékenként változhatott.

Nélkülözhetetlen kellék az **alma**.

A XX. században egyre több helyen **halból** készült ételek kerülnek az ünnepi asztalra.

Savanyú káposzta.

Savanyú leves, halászlé, gombaleves.

Görögkatolikus vidékek jellemző csemegéje a mákos vagy diós **bobájka**.

Bejgli

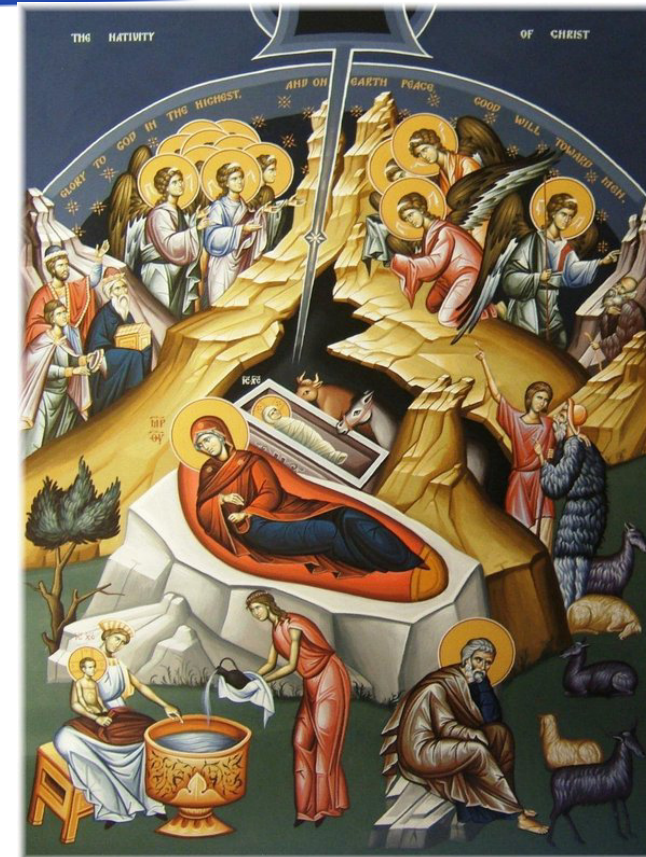
ÁLLANDÓ ÜNNEPEK

Karácsony (december 25–26)

Az ünnepet megelőzően sok helyen vágtak disznót.

Az ünnepi étrendben szerepet kapnak a húsos ételek is.

Érdekes módon az ünnepi étkezés hagyományáról kevesebb jellegzetes elem került feldolgozásra.

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

ÁLLANDÓ ÜNNEPEK

Az Istenszülő ünnepei közül a Nagyboldogasszony ünnepköre.

Bár az ünnep egy napra koncentrálódik (augusztus 15.), a görögkatolikusság táplálkozási hagyományaiban általánosan elsősorban az azt megelőző bűnbánati időszak böjtös táplálkozási szokásvilága miatt különül el a megszokott étkezési rendtől.

Nem mellékes viszont, hogy a magyarországi görögkatolikus egyházban számos egyházközség ezt az ünnepet választotta a temploma titulusának. Ehhez kapcsolódóan a búcsúi hagyománykör étkezési rendje egyedi, területenként akár változó képet mutathat.

„Rendhagyó búcsúra került sor Homrogon 2013. augusztus 20-án. Az Istenszülő menybemenetelére felszentelt Homroghi Görögkatolikus templom a 181. búcsúját augusztus 20-án tartotta, melyen az új harang megszentelésére is sor került.”

(gorogkatolikus.hu)

ALLANDÓ ÜNNEPEK

A szentek ünnepei sorából kettőt emelünk ki.

Szent Péter és Pál főapostolok ünnepe (június 29.)

Az Istenszülő menybemenetelének ünnepéhez hasonlóan az ünnepet megelőző bűnbánati időszakra jellemző böjtös táplálkozási hagyományok mutatják a más jellegű szakrális időszakra a figyelmet.

Keresztelő Szent János fejevételének emlékűnnepe (augusztus 29.)

– egyes helyeken népi elnevezése „nyakvágó János ünnepe”.

Az egyházi hagyomány máig böjtös napként tartja számon.

Általános szokás a gyümölcsböjt tartása ezen a napon, illetve a Szent fővételének emlékére ezen a napon a hívek nem esznek tálból.

(Az éppen aktuálisan érő gyümölcsöket: dinnye, szőlő, alma... illetve kenyeret fogyasztanak.)

VÁLTOZÓ ÜNNEPEK

„Változó ünnepnek nevezzük azokat az ünnepeket és emléknapokat, melyek a hold fényváltozásaitól függően, bizonyos időhatárok között, egyik évben korábbra, másik évben későbbre esnek. Ezek nem esnek naptár szerint mindenkor ugyanegy hónapnak meghatározott napjára, ellenben minden évben ugyanazon hetinapra esnek.”

(Melles Emil: Görögkatolikus szertartástan elemei. 1984. 72)

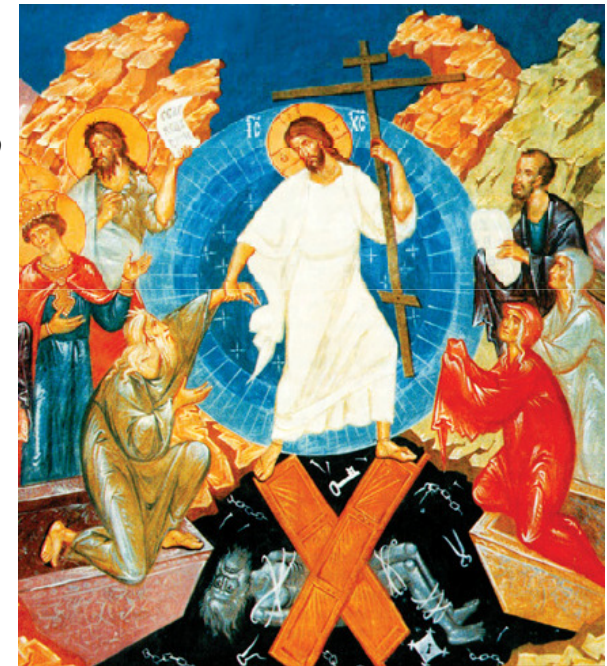
A változó ünnepek központi „ünnepek ünnepélye” a **HÚSVÉT**.

Ma is használt idő kijelölését a Niceai zsinaton (325) fogadták el.

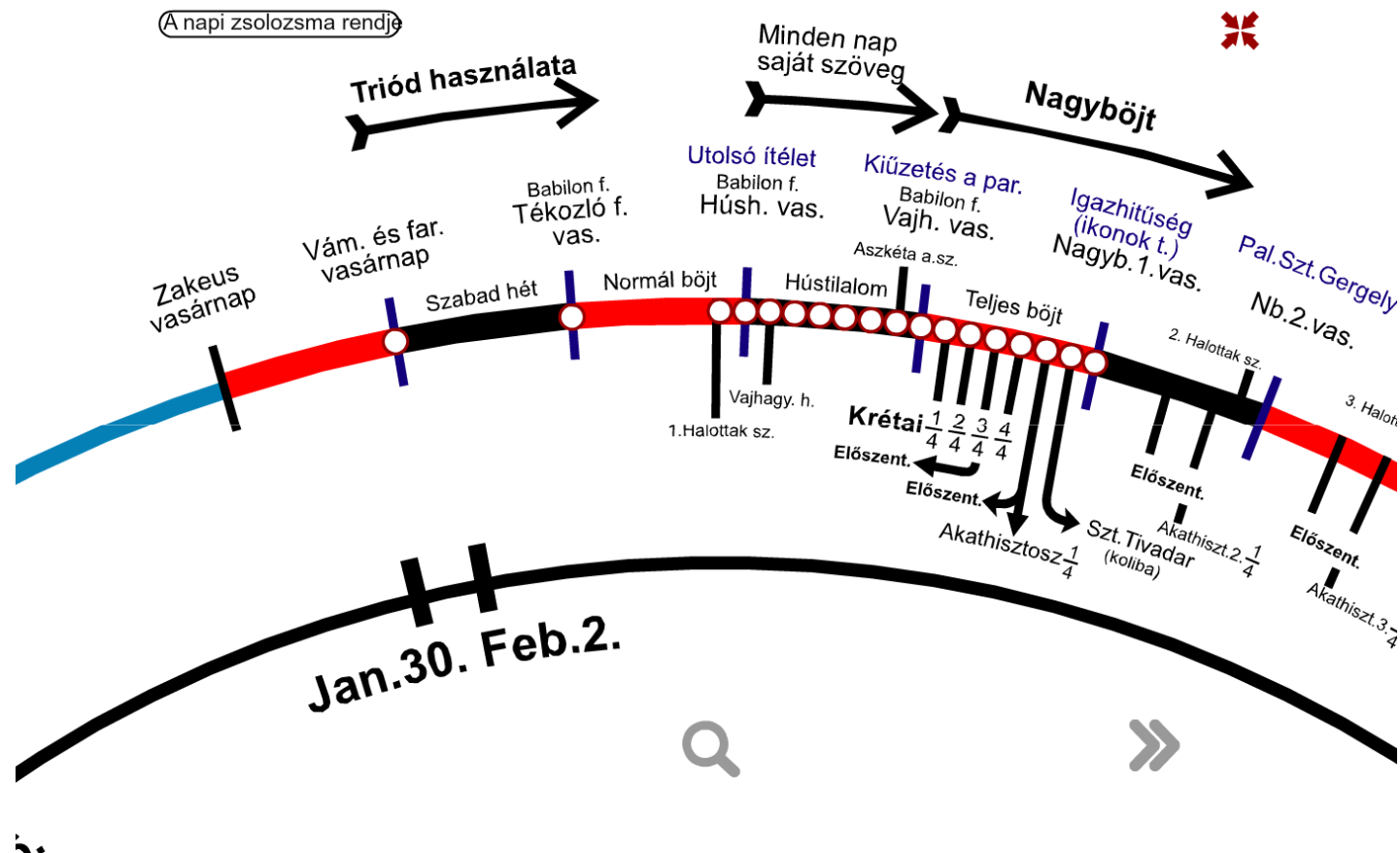
A tavaszi napéj egyenlőséget követő első holdtölte utáni vasárnap.

A nyugati kereszténység húsvétvasárnapja legkorábban március 22-én, legkésőbb április 25-én lehet.

A keleti kereszténységnél is ugyanígy van, csak a Julián naptár alapján.)

NAGYBÖJT I.

(http://www.gorogkatolikus.hu/index.html?menu=2&muv=egyhazi_ev)

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

NAGYBÖJT II.

Szent Tivadar – koliba

A nagyböjt első szombatján Tiró Szent Tivadar nagyvértanúnak a kollibákkal kapcsolatos csodájára emlékezik a görögkatolikus egyház.

Az emléknapi előestéjén főtt búzából és aszalt gyümölcsökből összeállított, mézben megfürdetett édességet szentel a keleti egyház, melyet a hívek szentelményként kezelnek.

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

NAGYBÖJT IV.

A nagyböjt időszakát megelőzően a gazdasszonyok kilúgozták a fazekaikat, s innen kezdve csak olajjal főztek. Nem volt ritka eset, hogy az egész nagyböjt (7 hét) időszakában nem ettek húsosat.

Az önfentartó paraszti gazdaságok mindig találtak a szántón egy akkora területet, ahol a család éves olajszükségletéhez kellő napraforgót megtermelje.

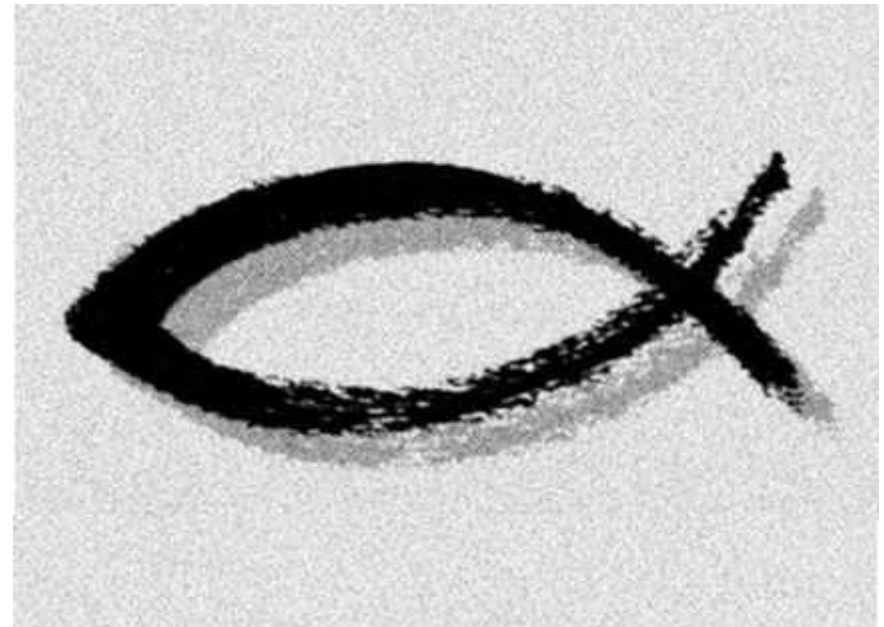
A kemény fizikai munkát végzők, mint a Gadnáról bányába dolgozni járó férfiak – az 1958-as egyházközségi Historia Domus bejegyzése alapján – is igyekeztek betartani azt a szigorú böjti fegyelmet, amely az egyház és a lokális kultúra normarendszerét tükrözi.

NAGYBÖJT V.

Nagyhét

- Állati termékek tilalma /kivétel a hideg vérűek/
- „fehér eledelek”
- Negyvenelés
- 20. századi engedmények
- Böjti ételféleségek
-

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

NAGYBÖJT V.

Nagypéntek

Szigorú böjti nap

„Szigorú böjti napot rendelt az Anyaszentegyház ősi fegyelme karácsony és vízkereszt vigiliáján, nagypénteken, Keresztelő Szent János fejevétele és a szent Kereszt felmagasztalása ünnepén. Ezekén a napokon a régi fegyelem szerint száraz (azaz minden zsiradék nélkül való) étkezés vagyis xerophagia van. (...)” (Melles Emil im. 1984. 89.)

A ma élő görögkatolikus hagyományban két fokozata van a böjtnek. Ez határozza meg, hogy mely ételektől kell tartózkodnunk. A **böjt** a "hústól" való tartózkodást jelenti, a **szigorú böjt** pedig "hústól, tejtől és tojástól" való tartózkodást. A "hal" mindkét esetben megengedett.

Mindezek ellenére a görögkatolikus hívei körében a nagypénteki szigorú böjt megtartása, nemcsak, hogy máig élő hagyomány, de számos példa van arra, hogy egyesek az aszkézisnek olyan fokát gyakorolják ezen a napon, hogy mindennemű ételtől és italtól is tartózkodnak.

A római katolikus szabályozással ellentétben a magyar görögkatolikusnál a nagypénteki és a nagyböjtkezdő hétfő szigorú böjti napokon, nincs megkötés a táplálkozás számszerű lehetőségeire:

„**Szigorú böjti nap:** hamvazószerdán és nagypénteken. (Egyszeri étkezés, melyen kívül még kétszer vehetünk magunkhoz valamit erősítésül; hústól való tartózkodás.)”
(<http://uj.katolikus.hu/l elkiseg.php?h=26>)

HÚSVÉT

Pászkaszentelés

A feltámadási szent liturgia után a Húsvétvasárnap ünnepének egyik jellegzetes központi szimbóluma a pászkaszentelés. A görög katolikus közösségekben elterjedt hagyományt ünnepre való készülődés előzi meg. A húsvéti szokáskörben a szentelt kalács, a pászka, és a többi húsvéti étel a sonka, tojás, töltött bárány, sárgatúró, bor megszentelése, majd közös családi elfogyasztása fontos szerepet játszik.

A **sárgatúró** egy erősen valláshoz kapcsolódó, húsvéti étel. Főként a görög katolikus vidékeken ismert, többek között a Hajdúságban és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ezeken a vidékeken annyira elterjedt, hogy akár a római katolikus vallásúak is elkészítették (és készítik a mai napig), a húsvéti vallási szokások jegyében. Több néven ismert: sárga- vagy édestúró, túrócska, illetve szláv eredetű szóval **szirikk** vagy **szirka**.

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

HÚSVÉT

Pászkaszentelés

Hajdúdorog

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

HALOTTAK HÚSVÉTJA

A bizánci egyház halottkultusza nagyon mély élő hagyományt képez. A közösségi ájtatosságok során számos alkalom kínálkozik arra, hogy halottakra emlékezzenek. Sőt, hogy együtt ünnepeljenek, étkezzenek.

Magyarországon a halottak húsvétjának hagyománya sok esetben csak nyomokban lelhető fel.

A hagyomány sok tekintetben megfelel az ortodox román pomana – halotti megemlékezésnek.

A szertartás helyszíne a temető, ahol a fényeshét vasárnapján – Tamás vasárnap – a hívek kosarakkal – kimennek a temetőre, hogy a kivitt pászka és egyéb eledelre kapott papi áldást követően a család hozzátartozói a sír körül elfogyasszák azt.

Mo-on első sorba a román gyökerekkel rendelkező közösségekben figyelhető meg a hagyomány.

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

NAGY ÉLETFORDULÓK HAGYOMÁNYVILÁGA

A halottkultuszon keresztül eljutottunk egy újabb nagy hagyománykörhöz az átmeneti rítusok világába. A vizsgálatának további dimenzióját képezheti az életfordulók vallási hagyományvilágának kutatása. A közösségi ünnepi formavilágában az étkezés mindig hangsúlyos szerepet játszott. Ennek a vallási dimenziói, vidékenként eltérő képet mutathatnak. A legváltozatosabb képet talán a lakodalmi szokáskör kapcsán figyelhetjük meg.

SZENTELMÉNYEK

A keleti egyház hagyományrendszere folyamatosan építi be az akár hétköznapi eszközöket a vallásos élet terébe. A megszentelődés folyamata, és annak hatása egyaránt megmutatkozik az egyházi, és a világi paraliturgikus vallásgyakorlati formák területén. A keleti lelkület, az ételek, a munkaeszközök, az életterek, tárgyak megszentelődéshez egyházi benedikción keresztül, az élet minden területéhez kapcsolódik. Ezek rendszerében az illékonyság, a mulandóság révén azaz átmenetiség tükröződik, amely a földi lét és a transzcendenssel tartott örök kapcsolat leképeződését szimbolizálja.

Ezek sorában jelentős szerepet kapnak a szentelmények, melyek az egyházi és a népi vallásosság gyakorlásában, de akár a táplálkozókultúrában is szerepet kapnak.

A görögkatolikusság szenteltvizét sok helyen a velük együtt élő más felekezetek tagjai is hathatósabbnak gondolják mint a római katolikusok hasonló jellegű szentelményét, számos néprajzi adat van arról, hogy akár a protestánsok is használják.

Szokrális jellegén túl pl. van ahol azt tartják, hogy a szenteltvízben könnyebben puhul, fő meg a bab.

HÚSVÉT

Vízszentelés

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

Az etnikai és vallási terek átfedése, az asszimilációs hatások miatt is, sokszor nem, vagy csak nyomokban mutatható ki a mai magyar görögkatolikusság körében. Viszont a vallás kultúrát megtartó erején felül a nyelv eszköztárában találunk olyan nyilvánvaló jelenségeket, amelyek egy-egy terület vallási és etnikai összetételének lenyomatát hordozza. Ilyen megnevezés a táplálkozás ünnepi kultuszában a húsvéti pászkás kosárban megszentelődő sárgatúró, édes túró, sirok, szirok.

Látható, hogy a vallási és nemzet illetve etnikai kultúra találkozási pontjainak vizsgálatakor a nemzeti identitáselemek túlnőnek a tárgykultusz keretein. Az egyén és közösség szerepe ebben a rendszerben további hazai és határon túli kutatásokat igényel. Gyorsan változó világunkban állandóságot a vallási hagyományrendszerek kötött formavilága biztosít, annak ellenére is, hogy az egyház szerepvállalásában egyre szerteágazóbb kihívásnak kell megfelelnie, feladatrendszerét és belső struktúráit a világ fejlődésével folyamatosan csiszolni szükséges.

DEBRECENI EGYETEM

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

TÁMOP-4.1.1.C-12/1/KONV-2012-0014
Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású
egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE